

Тарас Гуль
слухач магістерської програми,
Богдана Щавінська
слухач магістерської програми,
Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Процес використання земельних ресурсів в аграрному секторі економіки України характеризується відсутністю ефективної системи землекористування. Недосконалі техніка і технологія обробки землі, недотримання науково обґрунтованих норм ведення землеробства і внесення недостатньої кількості органічних добрив, низький науково-технічний рівень проектування, будівництва та експлуатації меліоративних систем, недосконала система використання і внесення мінеральних добрив та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних заходів – ці та ряд інших причин призвели до зниження ефективності використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств. Внаслідок земельної реформи в Україні відбулись принципові зміни у формах власності на землю, що викликали суттєві перетворення у складі землевласників та землекористувачів. Запровадження в Україні приватної власності та особливості використання земель у виробничому процесі аграрних підприємств зумовили необхідність подальшого розвитку ефективних форм управління земельними відносинами та раціонального землекористування, що, в свою чергу, вимагає переосмислення економічної суті земельних ресурсів та включення їх до складу об'єктів бухгалтерського обліку.

При побудові орендних земельних відносин в сільськогосподарських підприємствах вирішальне значення мають їх законність і відповідність нормам земельного законодавства. Для відображення оренди земель у бухгалтерському обліку така операція, насамперед, має бути юридично правильно оформлена. Крім того, для таких земель визначено особливий правовий режим, який полягає у використанні їх відповідно до розроблених і затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь і передбачають заходи з охорони земель, підвищення родючості ґрунтів, недопущення виведення їх із сільськогосподарського обігу.

Об'єктом правових відносин виступають не земельні ресурси в цілому, а їх окремі ділянки та права на них, а звідси випливає, що вони є і об'єктами обліку. Проте, в практичній діяльності виникає потреба в інформації не про конкретну земельну ділянку, а про їх сукупність, які входять до більшого об'єкту обліку – поля. Тому необхідно з'ясувати можливість укрупнити об'єкт обліку земельних ресурсів.

Аналітичне забезпечення процесу управління підприємством включає в себе:

- 1) нормативну інформацію;
- 2) облікову інформацію;
- 3) аналітичну інформацію;
- 4) виробничо-господарську інформацію [5, с. 195].

Облікова інформація надається за стандартними формами, котрі регламентовані (бухгалтерська фінансова, податкова та статистична звітність) і розроблені безпосередньо на підприємстві (внутрішня управлінська звітність) [3, с. 76]. Отже, виникає потреба в розробці методичних основ інформаційного забезпечення суб'єктів господарювання щодо земельних ресурсів, що сприятиме проведенню контролю та економічного аналізу наявності і стану використання земельних ресурсів, пошуку резервів підвищення ефективності землекористування.

Об'єктом бухгалтерського обліку орендних земельних відносин можуть бути окремо визначена, встановлена на місцевості земельна ділянка та права на неї. Водночас об'єктом аналітичного обліку може бути й сукупність земельних ділянок, що складають цілісну, відокремлену від інших територію з визначеними межами. Такою сукупністю може бути поле, контур чи їх частини, що використовувались і наразі використовуються сільськогосподарськими товаровиробниками в процесі виробництва сільгосппродукції на підставі розроблених і затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь.

Оцінка землі є економічною категорією, яку називають нерухомістю. Факторами, що формують вартість нерухомості, є загальна унікальність, довговічність, фіксоване місце розташування, відносно

обмежені запаси нерухомості, а також специфічна корисність цієї земельної ділянки. Залежно від мети і методів проведення оцінка земель поділяється на такі види: бонітування ґрунтів; економічна оцінка земель; грошова оцінка земельних ділянок, яка у свою чергу складається з нормативної й експертної. Дані з економічної оцінки земель є основою під час проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок, аналізу ефективності використання земель порівняно з іншими природними ресурсами та визначення економічної придатності земель сільськогосподарського призначення для вирощування сільськогосподарських культур. Грошова оцінка земельних ділянок залежно від призначення та порядку проведення може бути нормативною й експертною. Призначення нормативної грошової оцінки полягає у використанні її результатів для визначення розміру земельного податку, державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок згідно із законом, орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також під час розробки показників та механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Експертна грошова оцінка земельних ділянок та прав на них проводиться для визначення вартості об'єкта оцінки. Експертна грошова оцінка земельних ділянок використовується при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок та прав на них.

Земельні ділянки як активи проходять три основні цикли свого існування на підприємстві: надходження земельних ділянок, експлуатація, вибуття землі зі складу активів підприємства. Кожна стадія вимагає на підприємстві чіткого документального оформлення господарських операцій і відображення на рахунках бухгалтерського обліку з метою контролю за фактичним станом об'єктів обліку. Вивчення існуючих форм первинних документів з бухгалтерського обліку землі свідчить про те, що більшість документів є досить недосконалими, а по деяких господарських операціях із земельними ділянками, наразі відсутні спеціалізовані форми документів, які б могли відображати операції, пов'язані з землею [1]. Отже, у разі надходження земельної ділянки у вигляді внеску до статутного капіталу, безкоштовного отримання або придбання за грошові кошти визначається первісна вартість земельної ділянки, що дорівнює сумі справедливої вартості та витратам, пов'язаним із доведенням землі до стану, придатного для використання. Справедлива вартість також використовується при продажу, обміні, оренді та заставі земельних ділянок.

Список використаних джерел

1. Бінчаровська Т.А. Теоретичні підходи до тлумачення економічної сутності об'єктів земельних відносин: землі, земельних ресурсів та земельних ділянок. Ефективна економіка. 2017. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5823>
2. Бінчаровська Т. А. Документальне оформлення операцій із земельними ресурсами в умовах функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення. Інноваційна економіка. 2018. № 3–4 (74). С. 176–189.
3. Бруханський Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. Інноваційна економіка. 2012. Вип. 8 (34). С. 267-270.
4. Пуцентейло П., Гуменюк О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 74-82.
5. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. Інноваційна економіка. 2015. № 1 (56). С. 194–198.
6. Пуцентейло, П. Р. Стратегічний аналіз як важливий елемент збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу підприємства. Стратегія збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу країни: зб. наук. праць II міжнар. наук.-практ. конф. 1 червня 2016 р. (ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль : Крок, 2016. С. 196-199. URL: <http://dspace.tne.u.edu.ua/handle/316497/3563>.